

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-11>

УДК 657.8:339

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

AUDIT OF THE FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES UNDER MARTIAL LAW

Рябчук Оксана Григорівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8656-6720>**Мосійчук Євгенія Олександрівна**

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7692-847X>**Riabchuk Oksana, Mosiichuk Yevheniia**

State Tax University

У статті досліджуються особливості аудиту фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану, розглядаються основні методи оцінки фінансового стану та визначаються підходи до підвищення ефективності аудиторського процесу. Розглянуто сучасні наукові підходи до визначення поняття фінансової стійкості підприємств, яке охоплює її ключові складові: ліквідність, платоспроможність, ефективність використання ресурсів. Результати дослідження свідчать про необхідність адаптації традиційних методик аудиту фінансової стійкості підприємств до умов воєнного стану, зокрема з урахуванням макроекономічних змін, валютних коливань, скорочення доступу до фінансування та ризику неплатоспроможності контрагентів. Запропоновано шляхи підвищення якості аудиту, що включають вдосконалення аналітичних методів, впровадження цифрових технологій та посилення співпраці з державними регуляторами.

Ключові слова: аудит, фінансова стійкість, підприємство, воєнний стан, фінансові ризики, ліквідність, платоспроможність.

The article examines the features of auditing the financial stability of enterprises in martial law, considers the main methods of assessing the financial condition and identifies approaches to improving the efficiency of the audit process. It is substantiated that the audit of financial stability plays an important role in determining the ability of enterprises to maintain solvency, effectively manage financial resources and withstand crisis challenges, which makes it a necessary tool for assessing and minimizing risks in martial law. Modern scientific approaches to defining the concept of financial stability of enterprises, which includes liquidity, solvency, financial independence, efficiency of resource use and the ability to adapt to crisis conditions, are considered. The article defines the main tasks of auditing the financial stability of enterprises under martial law, proves that the audit allows to assess the current financial condition, identify threats and develop measures to minimize the consequences of the crisis. The main stages of the audit of financial stability are summarized, including preparatory analysis, diagnostics of the financial condition, assessment of the impact of military risks and formation of the audit report. Particular attention is paid to the study of various analysis methods used in the audit process, in particular: stress testing, SWOT analysis, factor analysis of coefficient analysis and others, which allow to assess financial risks and develop anti-crisis measures. It is concluded that the audit of the financial stability of enterprises in martial law conditions faces a number of serious problems, the main of which is the high level of uncertainty and instability of the economic environment. The results of the study indicate the need to adapt traditional audit methods to martial law conditions, in particular, taking into account macroeconomic changes, currency fluctuations, reduced access to financing and the risk of counterparty insolvency. Ways to improve the quality of the audit are proposed, including improving analytical methods, implementing digital technologies and strengthening cooperation with state regulators. The conclusions obtained may be useful for improving the methodology for auditing the financial stability of enterprises in crisis conditions.

Keywords: audit, financial stability, enterprise, martial law, financial risks, liquidity, solvency.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану в Україні згідно з Указом Президента № 64/2022 [7] суттєво вплинуло на економічну діяльність підприємств, створивши нові ризики для їх фінансової стійкості. В умовах військових дій бізнес змушений адаптуватися до нестабільного ринкового середовища, порушення логістичних ланцюгів, коливань валютного курсу та змін у державному регулюванні. Тому аудит фінансової стійкості відіграє важливу роль у визначенні здатності підприємств зберігати платоспроможність, ефективно управляти фінансовими ресурсами та протистояти кризовим викликам, що робить його необхідним інструментом оцінки і мінімізації ризиків в умовах воєнного стану. Проведення якісного аудиту є критично важливим для виявлення потенційних загроз, розробки антикризових заходів та забезпечення економічної безпеки бізнесу та сприяє стабілізації економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика аудиту фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану висвітлюється в наукових дослідженнях таких науковців як: Гузь М., Козицький С. М., Костенко Ю., Короленко О., Мельниченко Л. Б., Мірошник О., Мулик Я., Рязанова Н. О., Шубіна С. та інших, В основному, їх праці присвячені оцінці ризиків, аналізу методики аудиту та дослідженню забезпечення економічної безпеки бізнесу. Науковці акцентують увагу на необхідності перегляду традиційних підходів до аналізу фінансової стійкості через дестабілізуючі фактори, такі як зниження платоспроможності контрагентів, інфляційні процеси та порушення логістичних ланцюгів. У публікаціях пропонуються моделі стрес-тестування, оцінки ліквідності та реструктуризації боргових зобов'язань, що дозволяють підвищити точність аудиторських висновків і сприяти розробці антикризових заходів.

Метою статті є дослідження особливостей аудиту фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану та визначення підходів до підвищення його якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Воєнний стан створює безпрецедентні виклики для підприємств, ставлячи під загрозу їх фінансову стійкість. В умовах невизначеності, руйнування інфраструктури та економічних потрясінь, аудит фінансової стійкості набуває особливого значення. Проведення аудиту фінансової стійкості підприємств дозволяє оцінити рівень ризиків, дієвість фінансового менеджменту та здат-

ність підприємства адаптуватися до кризових умов, а також аудит допомагає оцінити змогу продовжувати свою діяльність в екстремальних умовах.

Науковці по-різному підходять до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємств», акцентуючи увагу на різних аспектах цього явища. У табл. 1 узагальнено основні підходи до визначення поняття фінансової стійкості, що відображають її ключові характеристики: ліквідність, платоспроможність, фінансову незалежність, ефективність використання ресурсів та здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Зокрема, одні дослідники розглядають фінансову стійкість як здатність підприємства забезпечувати стабільність фінансового стану та своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами, інші – як збалансованість структури капіталу, що забезпечує довгострокову платоспроможність.

Отже, проаналізувавши наукові джерела, вважаємо, що фінансова стійкість підприємств – це комплексна характеристика, яка відображає здатність підприємства ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами, підтримувати оптимальну структуру капіталу та забезпечувати стабільне зростання, навіть в умовах кризових явищ.

Фінансова стійкість підприємства часто залежать від реального грошового обігу у вигляді грошових платежів, відображених на рахунках бухгалтерського обліку. Таким чином, аналіз надходження і вибуття грошових коштів є важливим при здійсненні оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства. Це дасть змогу реально оцінити фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта [9].

Аудит фінансової стійкості підприємств – це процес незалежної оцінки фінансового стану підприємства, спрямований на визначення рівня його платоспроможності, ліквідності, ефективності управління фінансовими ресурсами та здатності адаптуватися до змін економічного середовища [8, с. 124].

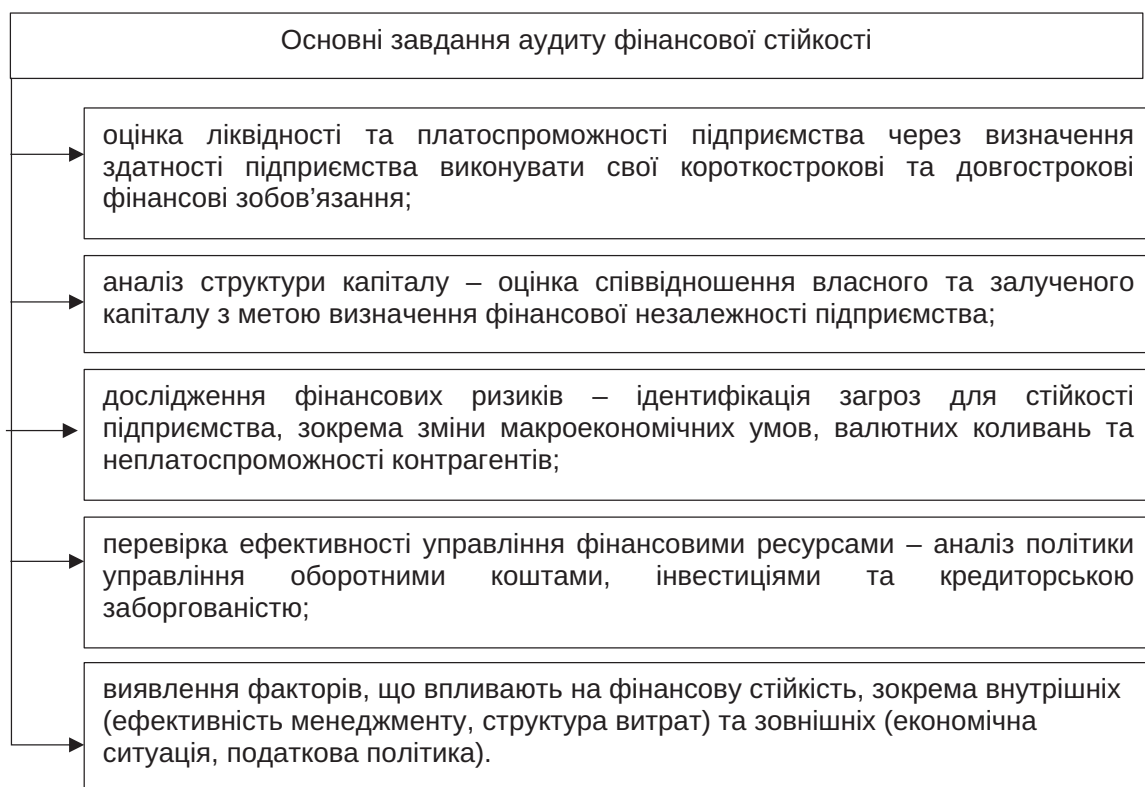
Аудит фінансової стійкості підприємств є важливою складовою фінансового контролю, що спрямований на оцінку здатності підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан, ефективно використовувати фінансові ресурси та мінімізувати ризики банкрутства. У процесі аудиту аналізуються фінансові показники, що характеризують ліквідність, платоспроможність, прибутковість та структуру капіталу. Основні завдання аудиту фінансової стійкості підприємств подано на рис. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Науковці	Сутність поняття
Костенко Ю., Короленко О., Гузь М	Фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства забезпечувати баланс між власним і залученим капіталом, підтримувати платоспроможність та фінансову незалежність у довгостроковій перспективі [2].
Мірошник О., Шубіна С., Кравченко Б.	Фінансова стійкість підприємства – це характеристика фінансового стану підприємства, яка відображає його спроможність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, зберігати рівновагу між доходами та витратами та ефективно використовувати фінансові ресурси [4, с. 18].
Мельниченко Л. Б.	Фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства функціонувати в умовах економічної нестабільності, зберігаючи достатній рівень ліквідності, прибутковості та фінансової автономії [3].
Мулик Я.	Фінансова стійкість підприємства – це стійкість фінансової системи підприємства до зовнішніх і внутрішніх ризиків, що забезпечує його безперервну діяльність, конкурентоспроможність та можливість розвитку [5].

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 3; 4; 5]

Рис. 1. Основні завдання аудиту фінансової стійкості підприємств.

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

В умовах воєнного стану аудит фінансової стійкості підприємств набуває критичного значення, оскільки зовнішні ризики суттєво впливають на їхню платоспроможність і стабільність. Ефективний аудит дозволяє оцінити поточний фінансовий стан, виявити загрози

та розробити заходи для мінімізації кризових наслідків.

Аудит фінансової стійкості передбачає поетапний аналіз фінансового стану підприємства з метою оцінки його здатності забезпечувати стабільний розвиток та виконання

зобов'язань. Основними етапами цього процесу є підготовка до аудиту, збір та перевірка фінансової інформації, аналіз показників фінансової стійкості, виявлення ризиків, надання рекомендацій щодо підвищення фінансової стабільності (табл. 1).

У процесі аудиту фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану використовуються різні методи аналізу. Коефіцієнтний аналіз дозволяє оцінити рівень ліквідності, рентабельності та структуру капіталу. Динамічний аналіз допомагає відстежити зміни фінансових показників до та під час воєнних дій. Стрес-тестування моделює можливі кризові сценарії та оцінює їхній вплив на фінансову стабільність. SWOT-аналіз виявляє сильні та слабкі сторони підприємства, а також оцінює загрози та можливості в кризових умовах. Факторний аналіз визначає ключові чинники, що впливають на фінансову стійкість, дозволяє розробити ефективні антикризові заходи [6, с. 109].

В умовах воєнного стану аудит фінансової стійкості підприємств набуває особливої важливості, оскільки рівень економічної нестабільності зростає. Зміни у фінансовому середовищі вимагають нових підходів до оцінки ризиків та адаптації підприємств до кризових умов.

Однією з ключових особливостей є збільшення рівня невизначеності. Воєнні загрози, санкції, зміни у законодавстві та обмеження у фінансовому секторі значно ускладнюють прогнозування майбутнього стану підприємств, тому аудиторі мають враховувати різні фактори під час аналізу фінансової звітності [3].

Також важливим аспектом є аналіз адаптивних стратегій підприємств, де оцінюється здатність компаній швидко реагувати на нові економічні умови, зокрема шляхом оптимізації витрат, переорієнтації бізнес-процесів та пошуку нових джерел фінансування.

Крім того, аудит передбачає врахування державної підтримки та перегляд фінансових моделей. Досліджується ефективність програм допомоги з боку уряду, а також оцінюються нові бізнес-моделі, які можуть забезпечити фінансову стабільність підприємств у складних умовах війни.

Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану стикається з низкою серйозних проблем, серед яких головною є високий рівень невизначеності та нестабільності економічного середовища. Воєнні дії, руйнування інфраструктури, зниження ділової активності та нестача фінансових ресурсів значно ускладнюють аналіз та прогнозування фінансового стану підприємств. Крім того, у зв'язку з обмеженим доступом до актуальної фінансової інформації, аудиторам доводиться працювати в умовах неповних або застарілих даних, що може впливати на об'єктивність оцінки фінансової стійкості. Ще однією важливою проблемою є зміна нормативно-правового регулювання та обмеженість державної підтримки. Постійні зміни у податковому та фінансовому законодавстві, нестабільність валютного ринку та банківської системи ускладнюють процес аудиту, адже підприємства змушені оперативно адаптуватися до нових вимог. Також багато компаній стикаються з труднощами

Таблиця 1

Етапи аудиту фінансової стійкості підприємств

Етап	Характеристика
Підготовка	включає визначення мети та завдань аудиту з урахуванням специфіки воєнного стану, аналіз фінансової звітності підприємства та нормативно-правової бази, також оцінюються зовнішні фактори, зокрема макроекономічні показники, воєнні ризики та зміни у законодавстві;
Діагностика	на цьому етапі аналізується ліквідність підприємства, оцінюється структура капіталу та рівень фінансової автономії, що дозволяє визначити ступінь залежності від кредиторів та загальний рівень фінансової стійкості;
Аналіз	передбачає оцінку змін у доходах і витратах підприємства, доступності фінансових ресурсів, а також визначення загроз, таких як руйнування активів, втрата ринків збуту та логістичні проблеми;
Формування висновків	формування аудиторського звіту на основі проведеного аналізу робляться висновки щодо поточного рівня фінансової стійкості підприємства, надаються рекомендації щодо його покращення, а також оцінюються перспективи відновлення бізнесу після завершення воєнних дій.

Джерело: сформовано авторами на основі [5]

у доступі до кредитних ресурсів та фінансових інструментів, що обмежує їхню здатність підтримувати необхідний рівень фінансової стійкості [1].

В умовах воєнного стану аудит фінансової стійкості підприємств потребує якісного вдосконалення, оскільки традиційні методи аналізу не завжди дозволяють врахувати всі ризики та виклики. Запровадження нових підходів до аудиту допоможе підвищити об'єктивність оцінки фінансової стійкості підприємств та сприяти їх адаптації до кризових умов, а саме:

1) посилення аналітичного підходу через використання сучасних методів прогнозування, стрес-тестування та сценарного аналізу для оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільності;

2) автоматизація аудиторських процесів шляхом впровадження цифрових технологій, що дозволяють швидше аналізувати великі масиви даних та підвищувати точність фінансових оцінок;

3) удосконалення нормативно-правової бази, зокрема, розробка спеціальних підходів до оцінки воєнних ризиків;

4) зміцнення взаємодії з державними органами через створення ефективних механізмів контролю за використанням державної підтримки та кредитних програм для бізнесу;

5) підвищення кваліфікації аудиторів шляхом проведення спеціалізованих тренін-

гів та навчальних програм, спрямованих на освоєння методів аналізу фінансової стійкості в умовах кризи.

Висновки. Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану відіграє ключову роль у забезпеченні їхньої життєздатності та адаптації до кризових умов. Висока невизначеність, економічні втрати та постійні зміни у нормативно-правовому середовищі вимагають від аудиторів застосування нових підходів та методик аналізу. Важливими аспектами аудиту є оцінка впливу воєнних ризиків, аналіз адаптивних стратегій підприємств, а також дослідження ефективності державної підтримки та можливих механізмів фінансової стабілізації.

Для підвищення рівня якості аудиту фінансової стійкості підприємств в умовах війни доцільно впроваджувати та удосконалювати сучасні методи аналізу, зокрема, стрес-тестування та сценарне моделювання, автоматизувати аудиторські процеси та оновлювати нормативно-правову базу з урахуванням воєнних викликів. Важливим напрямом є також посилення контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів і розширення навчальних програм для аудиторів щодо оцінки ризиків в умовах кризи. Реалізація цих пропозицій сприятиме підвищенню прозорості аудиторських процедур та забезпеченню стійкості підприємств у нестабільних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Козицький С. М. Аудит фінансової стійкості підприємства: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник студентського наукового товариства «БАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2023. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb14_169.pdf#page=213 (дата звернення: 26.02.2025).
2. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № (43). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення: 26.02.2025).
3. Мельниченко Л. Б. Роль аудиту активів у забезпеченні фінансової стійкості підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку*. 2023. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/LTEU-BUH-Zbirn_konf_XVIII_02.06.2023.pdf#page=130 (дата звернення: 26.02.2025).
4. Мірошник О., Шубіна С., Кравченко Б. Оцінка та шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2021. № 1(1). С. 17–22.
5. Мулик Я. Розвиток організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26> (дата звернення: 26.02.2025).
6. Бержанір І. А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. для закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 326 с.
7. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 26.02.2025).
8. Рязанова Н. О. Аудит: навчально-методичний посібник. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 234 с.

9. Рябчук О. Г., Коротаєва І. Р. Особливості та проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки*. 2018 р. Том 2, № 29. С. 181–184.

REFERENCES:

1. Kozytskyi S. M. (2023) Audyt finansovoi stiiikosti pidpriemstva: problemy ta perspektyvy rozvytku [Audit of the financial stability of the enterprise: problems and prospects for development]. *Bulletin of the student scientific society "VATRA" of the Vinnytsia Trade and Economic Institute of the DTEU*. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb14_169.pdf#page=213 (access date: 26.02.2025).
2. Kostenko Yu., Korolenko O., Guz M. (2022) Analiz finansovoi stiiikosti pidpriemstva v umovakh voiennoho stanu [Analysis of the financial stability of the enterprise under martial law]. *Economy and Society*. No. (43). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (access date: 26.02.2025).
3. Melnychenko L. B. (2023) Rol audytu aktyviv u zabezpechenni finansovoi stiiikosti pidpriemstv [The role of asset audit in ensuring the financial stability of enterprises]. *Accounting, analysis, control and taxation: status, problems and prospects for development*. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozidily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/LTEU-BUH-Zbirn_konf_XVIII_02.06.2023.pdf#page=130 (access date: 26.02.2025).
4. Miroshnyk O., Shubina S., Kravchenko B. (2021) Otsinka ta shliakhy pidvyshchennia finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Assessment and ways to improve the financial stability of an enterprise]. *Financial and credit systems: development prospects*. No. 1(1). P. 17–22.
5. Mulyk Ya. (2023) Rozvytok orhanizatsiino-metodychnykh aspektiv audytu finansovoi stiiikosti ta platospromozhnosti pidpriemstva [Development of organizational and methodological aspects of auditing the financial stability and solvency of an enterprise]. *Economy and Society*. No. 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-26> (access date: 26.02.2025).
6. Berzhanir I. A. (2022) *Orhanizatsiia i metodyka audytu : navch. posib. dlia zakladiv vyshchoi osvity* [Organization and methodology of audit: teaching manual for higher education institutions] / MES of Ukraine, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna; Uman: VPC "Vizavi", 326 p.
7. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine]: Decree of the President of Ukraine dated 02/24/2022 No. 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (access date: 26.02.2025).
8. Ryazanova N. O. (2021) *Audyt: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Audit: a teaching and methodological manual]. Starobilsk: Publishing House "LNU named after Taras Shevchenko", 234 p.
9. Ryabchuk O. G., Korotaeva I. R. (2018) Osoblyvosti ta problemy audytu hroshovykh koshtiv u kasi ta na rakhunkakh subiekta hospodariuvannia u banku [Peculiarities and problems of auditing cash in the cash register and on the accounts of a business entity in a bank]. *Bulletin of KhDU Series Economic Sciences*. Volume 2, No. 29. P. 181–184.